

AMERİKAN İŞGALİ SONRASI KUZEY IRAK'TA DEMOKRATİKLEŞME BAĞLAMINDA GORAN HAREKETİ

THE GORAN MOVEMENT IN THE CONTEXT OF DEMOCRATIZATION AT NORTHERN IRAQ AFTER AMERICAN INVASION

Fatih DEMİRCİOĞLU¹

ÖZ

Kuzey Irak, sürekli siyasi değişimlere maruz kalan ve istikrardan uzak olan Ortadoğu coğrafyasının göreceli olarak en demokratik bölgesidir. Göreceli istikrara rağmen bölge hali hazırda Irak – Şam İslam Devleti gibi radikal terörist ideolojilerin faaliyet alanı olmaktan kurtulamamıştır. Çalışmamızda, aktüel IŞİD faaliyetleri kapsam dışında tutulmak suretiyle, Kuzey Irak'ta Amerikan işgali sonrası dönemde Kürdistan Demokratik Partisi ve Kürdistan Yurtseverler Birliği'nin siyasi tekeline alternatif bir hareket olarak ortaya çıkan Goran (Değişim) Hareketi, parti programı, partinin kuruluşundan Kuzey Irak Bölgesel Yönetimi'nin son siyasi seçimlerini de kapsayan zamana kadar olan süreçte yaşanan siyasi gelişmeler ve hareketin Kuzey Irak'ın demokratikleşmesi açısından önemi ele alınarak değerlendirilecektir.

Anahtar Kelimeler: Goran Hareketi, Kuzey Irak, Demokrasi

ABSTRACT

Northern Iraq is relatively the most democratic region of the Middle East which is exposed to political changes constantly and far from stability. Despite the relative stability, radical terrorist ideologies such as Islamic State of Iraq and Syria has already been active in the area. In our study, Goran Movement will be assessed by considering the importance of Northern Iraq's democratization and occurring an alternative movement against Kurdistan Democratic Party and Kurdistan Patriotic Union that is a political monopoly after the American invasion in the terms of its party program, political improvements which is the time between foundation of the party and the last elections by current ISIS activities are excluded from the scope.

Key Words: Goran Movement, North Iraq, Democracy

¹ Hakkari Üniversitesi. İİBF. Uluslararası İlişkiler Bölümü. Arş.Gör. e-mail: demircioglu-fatih@hotmail.com

GİRİŞ

Goran olarak da bilinen Değişim Hareketi, merkezi, reformist ve liberal bir Irak Kürt politik partisidir. 2009 yılında KYB'den ayrılan Novşirvan Mustafa tarafından kurulmuştur. Her ne kadar 2009 kurulmuşsa da Partinin Komala olarak Germiyan bölgesinde iyi bir örgütlenmeye sahip olduğu ve KYB'yi oluşturan eğilimlerden biri olduğu bilinmektedir. Ancak, resmi düzeyde bir hareket olarak ortaya çıkan partinin 2009 seçimlerine katılmasıyla dikkatleri üzerine çekmeyi başardığını belirtmek gerekir.

Kuruluşundan kısa bir süre sonra 2009 yılındaki Parlamento Seçimlerine katılan Goran büyük bir sürpriz yaparak koştugu KYB'nin sadece 4 sandalye gerisinde kalarak 25 sandalye kazanmıştır. Kısa bir süre sonra Goran, Mecliste ana muhalefet partisi pozisyonuna yükselmiştir. İktidar ortakları KYB ve KDP'ye yönelttiği güçlü eleştiriler ve değişim çağrılılarıyla Goran, Kürdistan halkının önemli bir bölümünün desteğini kazanmayı başarmıştır.

Dört yıllık kabine dönemlerinde koalisyon hükümetine sürekli eleştiriler yönelten Goran, hem KDP hem KYB'yi yolsuzluk yapmak ve yozlaşmakla suçlamıştır. Goran liderleri, seçimlerden sonra hükümette ortaklık almaları durumunda bakanlıklardan parlamentoya kadar bütün kurumlarda reforma gideceklerini belirtmişlerdir.

1. Parti Örgütlenme Felsefesi, Parti Programı ve Yapısı

Irak Kürdistanı'nın uzun vadede başını ağrıttak önemli konulardan biri imajıdır. Aslında tarihin ve talihin bir realitesi olan ABD ile yakın durma olgusu, güçlü anti Amerikan duygulara sahip Arap halklarında Irak Kürdistanı halkını bir tür ABD işbirlikçisi saymaya gitmektedir. (KIZILYAPRAK, 2005: 225)

Bugünkü Kürt siyasetçileri çoğunlukla Kürtlerin farklı tarihsel koşullarda ve değişik sınıfsal amaçları gerçekleştirmek için yürüttükleri mücadelelerin tümünü, hiçbir ayırım yapmadan milliyetçi ve bağımsızlık amaçlı olduğunu öne sürmektedirler.(EKİNCİ, 2011: 72) İşte bu yanılığ oluşturan noktada, BBC'ye göre, "Goran, hali hazırda Kürt bölgelerindeki politik alt yapıyı sarsmıştır". Değişim Hareketi'ne destek "basit bir tanımlamayla yeni, dinamik ve taze bir seçenek olmasından" ve bu hareketin "gücün tek elde tutulmasının sonunu getireceğine olan inançtan" kaynaklanıyor. Goran'ın temel hedeflerinden birisi "her tarafa yayılmış, rüşvet ve yolsuzluğun kökünü kazımak"tır.

Parti özellikle Kürt gençleri arasında çok popüler durumdadır ve KYB/KDP üyelerine karşı amansız bir mücadele vermektedir. Goran destekçileri özellikle Peşmerge ve akademisyenler tarafından, genellikle "şiddet içeren tehdit"ler ile karşı karşıya kalmaktadırlar. Goran Hareketi sözcüleri, The Economist'e verdikleri demeçte "KDP ve KYB'nin Bağdat'taki Federal Meclis'te Kürtlerin çıkarlarını temsil etme ve yüceltmede çok başarısız olduğunu vurgulamışlardır." Parti 2009 ve 2010 seçimlerinde "Süleymaniye şehrini ve civar bölgesini kazanmıştır".

1.1. Parti Yapısı

1.1.1. Genel Kordinatör

Parti yönetiminin en yetkili makamı olarak genel kordinatörlük görevi, Değişim Hareketi'nin kurucusu ve KYB'nin eski kurucularından Novşirvan Mustafa tarafından yürütülmektedir.

1.1.2. Ulusal Meclis

Goran'ın seçimlerdeki başarısında büyük katkıları olan genel kordinatörü, Goran bloğu liderlerini, Irak ve Kürt Parlamentoları'ndaki temsilcileri, çeşitli Goran Ofisleri liderleri, bölge yöneticileri ve temsilcilerinden oluşan, kısacası Hareket'in başat karakterlerini bünyesinde barındıran Ulusal Meclis (Jivat)'tir.

1.2. Tanımlama

Değişim Hareketi (Goran), ideolojik destekçileri ile, partinin programına ve parti içi yapısına inanan vatandaşlardan müteşekkil politik bir organizasyondur. Değişim Hareketi'nin, faaliyetleri Irak'taki ve Kürdistan'daki Kürtleri ve Kürt'lerin yaşadığı her yeri ilgilendirir.

1.3. Politik Bir Varlık Olarak Goran

28 Nisan 2009'da, Irak Bağımsız Yüksek Seçim Kurulu Kürdistan Bölgesi'nde politik bir varlık olarak Değişim Hareketi'ni resmen tanımıştır. 27 Ağustos 2009'da, Irak Bağımsız Yüksek Seçim Kurulu Değişim Hareketi'nin politik bir varlık olarak, Irak Temsilciler Meclisi seçimlerine katılabileceğini resmen ilan etmiştir. Değişim Hareketi, 31 Mayıs 2010'da, politik bir organizasyon olarak faaliyet gösterebilmek için Kürdistan Bölgesi İçişleri Bakanlığı'ndan resmen izin almıştır.

1.4. Ulusal Amaçlar

Goran Hareketi'nin parti programında belirlediği ulusal amaçlar şöyledir:

1. Ulusal güvenliğin korunması ve dış tehditlere karşı dayanıklı güçlü bir bölge kurulması bireysel özgürlüklerin varlığı ile başlar ve yerleşik bir demokratik sistem varsa mümkündür.

2. Özgür bir milletin özgür bireyleri, özgürce düşünmeli ve özgürce seçmelidir. Daha fazla bireysel özgürlük ve adalet, daha güçlü ve daha dayanıklı sosyal yapıya sahip olmayı sağlar ve ulusal gücü artırır.

3. Uygar dünyada, Milli çıkarlar söz konusu olduğunda demokrasi askıya alınabilir ve özgürlükler kısıtlanabilir diyen faşist teorinin geçerliliğini kaybetmesinin üzerinden çok uzun zaman geçmiştir. Bu faşist klasik düşünce, kararların kapalı kapılar ardında, gizlilik içinde ve saydamlıktan yoksun bir şekilde alınmasına sebepbiyet vermiştir. Bir milletin başına gelebilecek en kötü şey budur.

4. Uygar dünya tarihi bize çok önemli bir ders öğretmiştir: Savaşta ve barışta yalnızca Demokratik yaşam ilkelerini ve farklı siyasi partiler arasında güç aktarımını benimseyen ve destekleyen uluslar ve kuvvetler büyük bir başarı elde etmişlerdir ve farklı kuşaklardan herkesin sorumluluk üstlenmesi gerektiğine olan inanç onlara gerekli motivasyonu sağlamıştır.

5. Halkımızın, uzak ve yakın tarihimizde yaşamlarını yitirmek suretiyle gösterdikleri fedakarlıkları sadakat ve saygıyla anıyoruz. Bu fedakarlıkların meyveleri ve kan kayıplarımızın üzerinde tüm halkımızın hakkı vardır, hiçbir parti ve Kürdistan halkı arasından yalnızca belirli bir zümre bu kazanımların tek mirasçısı olmamalıdır. Mücadelemizin sembolleri ve kazanımları, hiçbir kuvvet, birey ya da ailenin himayesinde değildir. Böyle bir durum demokrasinin temel ilkeleriyle, ortak akılla ve vatansızlıkla ters düşmek olur.

6. Goran Hareketi herhangi bir hegemonya oluşturma girişimine karşı sivil, parlamenter ve yasal yayınları kullanmak suretiyle karşı koyar. Tüm vatandaşlarımız, tüm nesiller, ulusumuzun başarısının bir parçasıdır ve geçmişte yaşanan hataları omuzlarlar.

1.5. Genel Demokratik Hedefler

Goran Hareketi'nin parti programında belirlediği genel demokratik hedefleri sıralanacak olursa:

1. Parlamento ve hükümet, demokratik sistemin geliştirilmesi ve korunmasından, yasama, yürütme ve yargı organlarının işleyişinden, ulusal hükümet ile parti sorumluluk alanının ayrılmasından, sivil toplumun gücünden gelen siyasi iktidardan, yerel ve merkezi yönetimlerden sorumludur. Gücün adaletli bir şekilde dağılımı ve tüm yönetim kademelerinde ve bölgelerde işin ehline verilmesi.

2. Parlamento ve hükümet, tüm vatandaşlara eşit mesafede duran, anayasal bir hükümet kurulmasından ve bu hükümetin anayasaya ve kanunlara saygıyla çalışmasından sorumludur. Önyargılara dayanmayan, kişilerin siyasi parti tercihlerine ve sosyal statüsülerine bakarak ayrımcılık yapmayan yasal süreçleri uygulayabilecek bir yönetim.

3. Özgürlük, siyasi ve medeni haklar, bireysel haklar, ikamet özgürlüğü, ifade ve düşünce özgürlüğü ve dini haklara saygı duymak ve onları korumak.

4. Demokratik kültürün, parlamenter kültürün ve seçimlerin geliştirilmesi, il bazında meclis çalışmalarının geliştirilmesi ve ilçe ve köy bazında açık ve şeffaf hale getirilmesi.

5. Yurttaşlık sorumluluğu bilincinin, siyasi muhalefet kültürünün geliştirilmesi. Sorumlu bir vatandaş olmanın gereklerinden olan eleştiri hakkının temin edilmesi.

6. Bütün temsilci organ ve meclisler için sivil ve şeffaf bir seçim sistemi teşkil edilmesi, seçim süreçlerinde, ihlallerin ve usulsüzlüklerin önlenmesi için tüm teknik, hukuki ve uluslararası standartları gerektiren bir sisteminin kurulması.

7. Siyasi, kültürel ve toplumsal düzeyde farklılıkları kabul etmek. Seçimlerde yenilgiyi kabul edebilme erdeminin oluşturulması, huzurlu bir rekabet ortamı ve tüm siyasi düzeylerde yetki paylaşımı, yönetsel ve toplumsal düzeylerde gücün adaletli bir şekilde dağıtılması, uygun insanlar arasında, ırklar ve farklı yaş grupları arasında kültürün geliştirilmesi.

8. Hangi isim altında ve hangi bahane ile yapılmış olursa olsun, terörist ve aşırı eylemleri kınamak.

9. Açık ve net bir diyalog ortamı oluşması ve çıkarların adlandırılması için sembolik ve içi boş bir dil kullanmaktansa, politik jargonda anlamsallığı geliştirmek

10. Varandaşlık bilincinin aşılması ve vatandaşların, özgür, sorumlu, eşit, hakları güvence altına alınmış, sorumluluk sahibi ve bunların farkında bireyler olarak yetiştirilmesi.

11. Uluslararası İnsan Hakları Konvansiyonu tarafında sözleşme ile kodifike edilmiş hakları korumak ve yaşatmak. Bu ilkeleri ihlal edecek şeyleri önlemek.

12. Her seviyede, siyasi, kültürel, yurttaşlık ile ilgili, insan kaynakları, kadın ve gençlerin toplumsal rollerini geliştirmek ve ilerletmek.

1.6. Ekonomi ve Yolsuzlukla Mücadele

Goran Hareketi'nin parti programındaki ekonomi ve yolsuzlukla mücadele hakkındaki görüşlerini şunlardır:

“Uluslararası standartlara göre, Dünyanın en yozlaşmış bölgelerinden biri olan Kürdistan bölgesinde, reform ve yolsuzluğun ortadan kaldırılması yolunda engellerden biri, şeffaflık ve kaosu önleyecek yasal ve ekonomik sistemler olmamasıdır. Şeffaflık eksikliği üstüne, sistemin kaotik doğası da eklenince, kamu gelirleri ve milli servet israf edilmektedir. Bölgenin ulusal bütçesinin nereye harcandığı gizli ve kayıptır.

Birçok yolsuzluk şebekesi Kürdistan içinde ve dışında bir yandan el ele vermiş karanlık işler yaparken öte yandan da birbirlerinin çıkarlarını korumaktadır. Kürdistan parlamentosunun ertelenemeyecek, ötelenemeyecek sorumluluklarından birisi, bu karanlık gerçeği soruşturmak ve yok etmektir. Goran Hareketi ekonomik meselelerin düzenlenmesi, reform ve yolsuzluğun ortadan kaldırılması ile çözüme ulaşacağına, Kürdistan halkından gelen meşruyetin başka herhangi bir zorba otorite söz konusu olmaksızın doğrudan doğruya parlamentoya verilmesi gerektiğine inanmaktadır.

Mevcut Kürt hükümetinin deneyimi, yolsuzluk ve baskının yayılması ve Kürdistan'da yaşanan hukuk ihlallerinin temel nedenlerinden biridir, siyasi, hukuki ve ekonomik sistemlerin belirsizliğini koruyarak parlamentonun beceriksiz olduğunu kanıtlamıştır, çünkü, mevcut hükümet hassas olaylarda gereken araştırmayı yapmak, meseleleri ve şikayetleri takip etmek gücüne ve isteğine sahip değildir. Parlamento, siyasi partilerin Politbüro'larının ya da genel sekreterlerin gücünü geçersiz kılamamıştır.

Milletvekillerinin çoğu kendilerini halkın temsilcisi olarak görmek yerine, genellikle kendilerini politik güçlerin kölesi olarak görüyorlar. Burada Kürdistan'da kötü bir örnek bir norm haline geliyor: Milletvekili koltuğuna oturan kişinin kendini ayrıcalıklı ilan etmesi olgusu. Oysaki parlamentonun üyesi olmak kişinin vicdanına, insanlara ve ettiği kutsal yemine karşı sorumlu olmasını gerektirir. Milletvekilliği ağır ve zor bir sorumluluktur.

Goran Hareketi, aynı zamanda bazı önceki parlamenterlerden kadın ve erkek her iki gruptan da gösterilmiş çabaları takdir ederken, tüm bu çabaların bireysel çabalar olduğunun farkında olduğunu ve gerçek bir parlamento hareketi çerçevesinde gerçekleşmediğini beyan eder. Dolayısıyla bu sebeptendir ki; reformları oluşturmak, anayasal bir hükümet kurmak ve yolsuzluğun ortadan kaldırılması amacı gerçekleştirilememiştir.

Böyle bir görevin ertelenmesi, halkın milletvekillerine olan güvenini zayıflatmanın yanı sıra, aynı zamanda halkın kurumlar ve temsil organlarına olan güvenlerini sorgulamasına sebep oluyor ve bu durum Kürdistan'da yönetim için bir felaket olur.”

1.7. Güvenlik

Hareket'in güvenlik konusuna bakışı:

“Silahlı kuvvetler, güvenlik hizmeti (Asayesh) ve istihbarat servisi, bir ülkede ve siyasi gücün korunması adına en önemli ve riskli rolü üstlenmektedir. Bu unsurlar, normal şartlar altında, vatan ve politik gücü savunmak ve halkın güvenliğini korumak için vardır. Fakat ne zaman ki bu güçler insanları ezmek için bir milis güç haline gelirse, ya da bir partinin gizli çekiş gücü konumunda özgürlükleri kısıtlamak için, siyasi haritaya müdahale, rekabeti ve iç

farklılıkları temizleme, korku ve sindirme gibi faaliyetler gösterirse, işte o zaman korkunç bir kimliğe bürünebilmektedir.

Son 18 yılda yaşanan, Kürdistan bölgesinde bu kurumlarda görevli güvenlik ve ordu yetkililerinin, personelin fedakarlıklarına rağmen, Kürdistan güvenlik sisteminin anti demokratik, belirsiz ve nezaketsiz bir sistem olduğu göz ardı edilemez bir gerçektir. Güvenlik güçleri vatanlarına sadık olmak yerine kendi siyasi partilerine sadık olmuşlardır ve belirli bir gruba gizliden gizliye hizmet etmişlerdir ve bu gruplar içindeki belli kişilere sadakat göstermişlerdir. Güvenlik sisteminde, bugünkü durum, güvenlik güçlerinin ya kendi kabilelerine, ya kendi bölgelerine ve yahut belirli bir kişiye hizmet etmesine dayanan bir yapıdadır.

Goran Hareketi ulusal gücün yaratılmasının ve ulusal güvenliğin sağlanmasının, korkutma, sindirme, suçlama ve siyasal gücü tehdit etmek ile değil vatan sevgisine olan inanç ve bu konunun tesisi için alınacak riskler ve fedakarlıklar ile sağlanabileceğini savunur. Fakat bunun için silahlı kuvvetler ve güvenlik güçlerinin kurumsal yapısında ve işleyişinde kökten bir değişikliğe ihtiyaç vardır. Bu kurumlar ve güçler yeniden eğitilmelidir. Bu sayede ulusumuzu savunan güçler haline gelebilirler, sivil toplum, anayasal hükümet ve demokratik bir sistemin teminatı bu şekilde mümkün olabilir. Bunu başarmak için, bu güçler tüm partili unsurlardan temizlenmeli ve siyasetten arındırılmalıdır, bölgesel, kabilesel ve kişisel nüfuz altında kalmaktan kurtarılmalıdır. Aksi takdirde Kürdistan bölgesinde ulusal gücün geleceği anlamsızlaşacak, uygarlaşmamış, medeniyetsiz bölgelerin oluşması riski olacaktır, Bu katmanlı güvenlik sistemi, belirli kişiler tarafından korunmaktadır. Güvenlik güçlerinin büyük kısmı bu sisteme entegredir. Bu konuda uyanık ve dikkatli olunmalıdır, bu düzen sonsuza dek sürmeyecektir ve halkımız bu mesele yüzünden yakın gelecekte herkese zarar verecek gerçek bir tehdit tarafından test edilebilir. Bu durum edindiğimiz tecrübeler zarar verecek ve bu kendi milis güçlerine sahip siyasal erkin geleceğini, güvenlik istihbarat güçlerini, silah envanterini etkileyecektir.”

1.8. Kürdistan Bölgesi ve Irak Federal Hükümeti Arasında İlişkiler

Baas rejiminin devrilmesinden sonra, Kürdistan liderliği Bağdat'ta çok güçlü bir şekilde temsil imkanı bulmuştur, ve Irak Federal Hükümeti'nde birçok bakanlık ve lider pozisyonlar üstlenmiştir ve buna rağmen Kürdistan meselelerinin milliyetçi dosyaları hala kriz oluşturmakta ve çözümsüzlüktedir. Kürt güçlerinin ve Irak kuvvetlerinin işbirliği anlaşması git gide pamuk ipliği kıvamına gelmiş ve karmaşıklaşmıştır. Bağdat'ta Kürt tarafı, Irak güçleri ile şeffaf bir politik işbirliği inşa etmeyi başaramamıştır, Kürtlerin haklarını korumak amacıyla, anayasa maddelerini uygulamak için yeterli baskı oluşturmak mümkün olmamıştır.

Bu meseleler şunlardır:

1. Kerkük'ün ve Kürdistan bölgesinden ayrılmış diğer toprakların iade edilmesi, Kürdistan hükümetinin, 31/12/2007 tarihinde bu sorunu çözmek için Kürt halkına söz vermesi konusu.
2. Irak Anayasası'nın 4. Bölümünde belirtildiği gibi Irak'ta resmi dil olarak Kürtçe dilinin kabul edilmesi konusu.
3. Irak Federal Silahlı Kuvvetlerine, 9. Bölümde belirtildiği gibi Kürdistan halkının çıkarına uygun olarak, askerler sayılarının dengede tutulması için Kürt askerlerinden subay alımının yapılması konusu.
4. Federal yasaları yürürlüğe koymak ve Bölüm 58 ve 62'de belirtildiği gibi “Federal Konsey”in kurulması konusu.

5. Kürdistan halkının haklarını korumak için, anayasanın 89., 90. ve 91. bölümlerde belirtildiği gibi bir çalışma başlatılması ve yüksek Federal mahkeme yetkinliklerinin geliştirilmesi konusu.

6. Kürdistan halkının mali payını korumak için, federal gelirlerin ve genel kurulun çalışmalarını denetlenmesinin anayasanın 103 ve 104. bölümlerinde belirlendiği şekilde başlatılması konusu.

2. Tarihi

2.1. 2009 Kürdistan Seçimleri

Hareket'in 2009 seçimleri için parti programı bölgesel hükümeti politikacılardan arındırmak, teknokratları güçlendirmek ve yargıçlardan oluşan bir hükümet teşkil etmek, ekonomiye politik müdahaleyi kısıtlamak ve daha şeffaf bir bütçe oluşturmak üzerine kurulmuştu. Goran, Irak Kürdistan'ı için Federalizm'i desteklerken, feodalizmi ve 1950'lerden gelen bu zihniyeti, ağalık sistemini kökten reddediyor ve merkezi hükümet ile yaşanan münakaşaların ve anlaşmazlıkların Irak Anayasa'sı baz alınarak girişilecek diyaloglarla çözülebileceğini savunuyordu.

2009 Temmuz'undaki seçimlerde Değişim Hareketi Goran tüm sandalyelerin 25'ini kazanmayı başarmıştır. Bu sonuç Goran'ı en güçlü 2. Parti yapıyordu. Goran Hareketi temsilcileri tarafından bu sonuç "büyük bir zafer olarak" nitelendirilmiştir.

2.2. 2010 Irak Genel Seçimleri

Goran, bu seçimlerde KDP-KYB ittifakına karşı, özellikle KYB'nin etkisinin çok olduğu bölgelerde en güçlü rakip konumunda olmuştur. Hareketin birçok üyesi, lider Novşirvan Mustafa dahil, eski KYB üyesidir. Ana programlarında yine KDP ve KYB tarafından yapıldığını ileri sürdükleri yolsuzluklar ve yozlaşmayı adres göstermişler ve sekiz sandalye kazanmışlardır.

2.3. 2011 Protestoları

Parti, Kürdistan'da, 2011 Mısır protestolarını takip eden gösteriler sırasında, hükümeti istifaya çağırdı ve Kürt Bölgesel Hükümeti'nin feshedilmesini istedi. Kürdistan Bölgesel Hükümeti ve KDP'ye karşı gösteriler parti refakatinde gerçekleşti. Bazıları partiyi gereksiz kargaşaya ve tartışmalara sebebiyet verdiğini savunarak eleştirdi. Kürt hükümetine bu şekilde acımasızca yaklaşılmasının doğru olmadığını savundular. Uluslararası Af Örgütü ve İnsan Hakları İzleme Komisyonu müdahale ve ölümler olmaması için protestolara izin verilmesini ve gösterilerin tam bir özgürlük içerisinde gerçekleştirilmesi gerektiği yönünde telkinde bulundular.

ABD, Körfez Savaşı (1991) sırasında ve sonrasında Saddam rejimine karşı kullandığı KDP ve KYB'ye, mükâfat olarak Kuzey Irak bölgesini altın tepsi içinde sunmuştur. Bölgeyi 20 yıldan beri yöneten Mesut Barzani ve Celal Talabani aileleri ile KDP-KYB yöneticilerinin haksızlıklarına, yolsuzluklarına, kaçak petrol satışı ile haksız kazanç elde etmelerine, peşmerge ve polis güçlerini halk üzerinde bir baskı aracı olarak kullanmalarına, muhalif kesimleri sindirmelerine, özgürlükleri kısıtlamalarına, adaletsizliğe, yoksulluğa, işsizliğe vs. çözüm bulamamalarına tepkili olan çok geniş bir kitle olduğu bu protestolarda görülmüştür.

Bölgedeki İslami ve sosyalist partiler, dil ve kültürel hakları verilmeyen Hewrami, Kakayi, Sabii, Şebek gibi etnik gruplar, Hıristiyan Asuri, Süryani ve Keldani azınlıklar, Dohuk bölgesinde Kurmanci eğitim hakkından mahrum bırakılan Kürtler, Baas Partisi yanlısı (cahş) olmakla suçlanan Kürt aşiretleri, KDP-KYB mensubu olmayan yoksul halk yığınları, ayrıca

bölgedeki Arap ve Türkmen kitlelerinin de KDP ve KYB'nin iktidarından rahatsız oldukları bu gösterilerde iyice kendini açığa vurmuştur.

Tunus ve Mısır'daki tepkilerden esinlenen Irak/Süleymaniye merkezli Goran (Değişim) Hareketi, bu fırsatı kullanarak 30.01.2011'de yayınladığı bir bildiri ile halkı ve tüm muhalif partileri, demokrasi talebiyle Barzani - Talabani yönetimine karşı ayaklanmaya çağırmıştır ve hükümetin istifasını istemiştir. KDP-KYB ittifakına karşı en etkili muhalif parti olan Goran Hareketi, kendisine ait KNN TV ile Rojname gazetesi ve internet sitesinde bir bildiri yayınlamıştır.

Söz konusu bildiriye, “KDP-KYB hükümetinin yozlaştığı ve artık halkı temsil etmediği” de vurgulanarak, bölgedeki siyasi çevrelerin ve halkın, Goran Hareketi'ne destek vermesi çağrısında bulunulmuştur.

Goran Hareketi'nin bildirisinin yayımı sonrasında, Süleymaniye'deki Saray meydanında toplanan bazı grupların, KDP-KYB hükümeti aleyhine sloganlar atıp gösteriler yapması üzerine, endişeye kapılan Mesut Barzani, Parlamento Başkanı, Başbakan, Bakanlar, emniyet ve peşmerge güçleri sorumluları ile Erbil/Selahaddin'deki makamında olağanüstü bir toplantı düzenlemiştir. Toplantıda, önlemler için bazı kararların alındığı yönünde KDP'ye ait “Peyamner” sitesine haberler yansımıştır.

Bu arada, Kürt Bölge Yönetimi'nce yayınlanan bildiriye, Goran Hareketi, “Provokatör, kışkırtıcı, darbeci” olmakla, “Bölgede istikrarı bozmak için, diğer ülkelerdeki durumdan avantaj sağlamaya çalışmak”la suçlanmıştır.

Öte yandan, Süleymaniye Emniyet Müdürlüğü'nce halkın olası gösterilerine ve yağmalamalara karşı, 31.01.2011 itibarıyla KYB yöneticilerine ait işyerleri, şirketler, bankalar ile resmi kurum ve kuruluşların önünde güvenlik önlemleri alınmıştır. Ranya, Halepçe ve Derbendihan ilçelerinden takviye amaçlı olarak Süleymaniye şehir merkezine polis ve peşmerge güçleri kaydırılmıştır. Bu arada, Erbil Emniyet Müdürlüğü de olası protesto gösterilerine karşı önlem olarak Süleymaniye plakalı araçların Erbil'e girişini yasaklamıştır.

2.4. 2013 Seçimleri

21 Eylül 2013'te Irak Kürdistan Bölgesel Yönetimi (Kuzey Irak)'nde genel seçimler gerçekleştirilmiştir. 1991 yılından bu yana “de facto” bağımsız bir devlet olarak nitelenebilecek bir siyasal görünüm arz eden Kuzey Irak, mevcut yapısını ve siyasal - bölgesel kazanımlarını Mesud Barzani - Celal Talabani ikilisinin oluşturduğu siyasal ittifaka ve uyguladıkları politikalara borçlu olduğu şeklinde bir profil çizmiştir. Ne var ki, yapılan seçimlerin ortaya çıkardığı görüntü, Iraklı Kürtlerin, içerisinde buldukları nisbi refah ortamını ve istikrarı Celal Talabani'den çok, Mesud Barzani'ye atfettikleri yönündedir.

2009'da gerçekleştirilen seçimler sonrasında Barzani'nin liderliğini yaptığı ve Kürt ulusçuluğunun taşıyıcı gücü olarak bilinen Irak Kürdistan Demokrat Partisi (KDP) ile Celal Talabani'nin kendi kişiliği etrafında kurguladığı, sosyal demokrat eğilimli ancak ulusçuluğu dışlamayan Kürdistan Yurtseverler Birliği (KYB) arasındaki teşkilatlanan ve Neçirvan Barzani'nin başbakanlığını yaptığı koalisyon hükümeti eliyle yönetilen bölge halkı, belli oranda bir siyasal değişimi arzuladığını 2013 seçimleri ile açık bir şekilde göstermiştir. Zira bölge, 1991 yılından bu yana aynı siyasal aktörler ve söylemler ekseninde yönetilmekte ve değişim istemi her defasında halının altına süpürülmektedir.

Kuzey Irak'ın bölgesel görünümü ve uluslararası statüsü geçen zaman içerisinde ciddi bir değişim göstermiş ve bölge halkı Irak'ın geri kalanına kıyasla ciddi bir refah düzeyine ulaşmış olmasına karşın, özellikle demokratik işleyiş, siyasal çoğulculuk ve bölge halkının komşu coğrafyalarda yaşayan Kürtler ile ilişkileri noktasında daha farklı bir çizgi benimsenmesini arzulayan önemli bir çoğunluk da oluşmuştur. Bu faktörlerin yanı sıra, son dönemde ayyuka çıkan yolsuzluk iddiaları da KDP - KYB koalisyonuna zarar vermiştir.

Seçim sonuçları ise, tüm bu faktörlerin KDP'den çok koalisyonun küçük ortağı KYB'ye zarar verdiğini ortaya koymaktadır. KDP'nin, Kürt ulusçuluğunun taşıyıcı gücü olarak görülmesi ve Mesud Barzani'nin Kürt halkı ve uluslararası aktörler nezdinde elde ettiği siyasal meşruiyet bu noktada etken birer faktör olarak ele alınmalıdır.

Son dönemde Irak Kürdistan Bölgesel Yönetimi'nde toplumsal/siyasal değişim isteminin taşıyıcısı haline gelen Novşirvan Mustafa önderliğindeki Goran (Değişim) Hareketi'nin esas toplumsal/siyasal tabanını, KYB'nin kalesi olarak görülen Süleymaniye'nin oluşturması da Goran'ın yükselişinde ve KYB'nin düşüşünde etkili olmuştur.

Bölgede yapılan seçimlere katılım %73 olarak açıklanmıştır. Bu oran, seçimlere katılımın normal seviyelerde gerçekleştiğini, ancak yine de nüfusun dörtte birinin hiçbir siyasi partiyi kendisine yakın görmediğini, ciddi bir siyasal boşluğun, yani bir değişim istekliliğinin mevcut olduğunu kanıtlamıştır.

Toplam 27 siyasal parti ile 4 bağımsız adayın yarıştığı seçimlerde halkın rağbet gösterdiği en önemli aktörler KDP, KYB ve Goran olmuştur. PKK'nın bölgedeki temsilcisi Demokratik Çözüm Partisi (PÇK) ile dinsel muhafazakârlık noktasından hareketle siyaset yapan diğer partiler ise fazlaca etkili olamamıştır. Hatta PÇK parlamentoya temsilci dahi sokamamıştır.

Şüphesiz bu durum; Suriye, Türkiye ve İran'ın aksine, Abdullah Öcalan ve PKK'nın Irak'ın kuzeyinde yeterince destek görmediğini ve Kürt ulusçuluğuna yön verilebilmesi noktasında Öcalan ile Barzani arasındaki rekabetin Irak'taki galibinin Barzani olduğunu açıkça göstermektedir. Bu anlamda Barzani'nin meşruiyeti yıkılmadan ya da zayıflatılmadan Öcalan'ın Kürt ulusçuluğunun önderi olduğu da söylenemeyecektir denilebilir.

Resmi olmayan açıklamalara göre, Barzani'nin KDP'si %53'lük bir oy oranına ulaşmıştır. Goran ise %22'lik oy oranı ile KYB'yi 1 puan ile de olsa geçmiş ve Süleymaniye'de halkın birinci tercihi haline gelmiştir. KYB ise %21 oy almıştır.

Bölgesel Kürt Parlamentosu'na girecek adayların belirlenmesi noktasında %30'luk bir "kadın kotası" uygulanmaktadır. Bunun yanı sıra, 111 sandalyenin 11'i başta Türkmenler olmak üzere Asuriler, Süryaniler ve Keldanilere ayrılmaktadır. Yani bölgede etnik/dini azınlıklara ve kadınlara yönelik kota uygulamasına gidilerek demokratik ve çoğulcu bir görüntü oluşturulmaya çalışılmaktadır. Ne var ki, bu sadece bir görüntü olmaktan öteye geçememektedir. Zira Kuzey Irak'ta Barzani'nin gücü ve peşmergelerin eylemlerini sorgulamaya kalkan her türlü "farklı yapı" derhal etkisizleştirilmektedir. Goran, mevcut haliyle Barzani'yi sorgulayacak bir güce sahip olmadığı için, şimdilik kaydıyla, varlığını ve etkinliğini sürdürmektedir.

Bölgesel Kürt Yönetimi'nde gerçekleştirilen seçimler, sadece bölge için değil Türkiye için de çok önemlidir. Ne var ki, Türk basınında Suriye ya da Mısır kadar ilgi gördüğünü söylemek mümkün değildir. Hâlbuki bu seçimin, hem "çözüm süreci" hem de Suriye'nin kuzeyindeki gelişmelerle çok yakından ilgisi vardır. Barzani'nin siyasal meşruiyetinin sürdüğünü ve PKK'nın Kuzey Irak stratejisinin başarısız olduğunu göstermesinin yanı sıra, Celal

Talabani'nin Kürt siyasetinin gelişiminde ikinci adamlıktan uzaklaşmak üzere olduğunu açıkça ortaya koyması, Novşirvan Mustafa'nın ana muhalefetin istikrarlı lideri konumunu koruması, bu seçimden çıkarılacak en önemli sonuçlar olarak değerlendirilmelidir.

3. KDP – KYB – GORAN Arasında Koalisyon Tartışmaları

KDP 2013 seçim başarısı üzerine güçlü bir hükümet kurmaya çalışacağı seçimlerden sonra yapılan açıklamalardan anlaşılmıştır. Ancak KDP'nin nasıl bir koalisyona yöneleceği aynı zamanda diğer partilerin de vereceği tepkiyle doğrudan ilişkili olmuştur. Bilindiği üzere KDP'nin 2006'dan beri Celal Talabani önderliğindeki KYB ile stratejik bir anlaşması vardır.

Bu anlaşma gereği iki parti Erbil'de ve Bağdat'ta bir ortaklık kurmuşlardı. Aslında bu ortaklık, Bağdat'ta Cumhurbaşkanlığı, Başbakan yardımcılığı, Dışişleri Bakanlığı ve Genel Kurmay Başkanlığı gibi konularda Kürt tarafının elini güçlendiriyordu. Bunun yanı sıra bu anlaşma Irak Kürdistanı'nın istikrar ve güvenliği konusunda önemli bir rol oynamıştır.

Stratejik anlaşmanın sona ermesi ve KYB'nin dışarıda kalması sonucu Goran daha da güçlenebilir. Öte yandan 1992'den beri iktidarda olan KYB'nin tüm bu olanlardan sonra parlamentoda muhalif olarak çalışabilmesi mümkün gözükmemektedir ve bu önemli soru esasında doğrudan KYB'in (üçüncü parti olduktan sonra) siyasi geleceği ile de ilgilidir.

Diğer taraftan, Goran Hareketi KDP ile stratejik bir anlaşmaya yapmaya hazır olup olmadığı her ne kadar seçim sürecinde Goran lideri Novşirvan Mustafa, seçimlerden sonra muhalefette kalmayacaklarını açıklamışsa da belirsizliğini korumaktadır. KDP'nin bakış açısına göre, orta vadede KYB ile işbirliği yapmak daha rahat olacaktır. Nitekim, KDP liderliği seçimlerden önce KYB'nin oy oranına bakılmaksızın koalisyon kurmaya hazır olduklarını KYB'e aktarması önemlidir.

Diğer yandan Goran Hareketi de Erbil'de ikinci parti olarak seçimlerden çıkmışsa da Dohuk'ya bir varlık gösteremediği gibi 2009 seçimleriyle karşılaştırıldığında da oy oranlarında bir artış yaşanmamıştır. Aksine oy oranlarında bir düşüş yaşanmıştır. Goran için bir diğer sorun ise KYB'nin Celal Talabani'siz girdiği ilk seçimlerde varlığını koruduğunu göstermesine karşın Goran'ın Novşirvan Mustafa olmadan varlığını nasıl sürdüreceği sorunudur. Dolayısıyla Goran Hareketinin lidere bağlı bir parti olarak varlığını sürdürmesi durumunda 4 yıl sonraki seçimlerde nasıl bir durumun ortaya çıkacağını tahmin etmek oldukça güçtür. Bu noktada KDP'den ziyade KYB ve Goran'ın bir sonraki seçimlere kadar nasıl bir değişim ve strateji belirleyeceği KDP'nin tavrından daha önemli hale gelmektedir.

SONUÇ

Goran Hareketi, gerek parti programındaki radikal politikalarıyla, gerekse seçimlerde gösterdiği başarılı ve istikrarlı çizgiyle, Kuzey Irak halkı tarafından bir hükümet alternatifi olarak içselleştirilmiştir.

Goran hakkında, Barzani'den, Talabani'den bıkmış olma, bu ortaklığın yaptığı yolsuzlukların hat safhaya ulaşması gibi sebeplerden ötürü takdir gördüğüne dair yaygın bir kanıksama vardır. Genellikle değerlendirmeler bu bakış açısıyla yapılmaktadır. Fakat aslında, Goran'ın savunduğu düşüncelere ve vaatlerine bakıldığında, bu desteğin, coğrafyadaki hukuksal boşluktan ve kurumsal yozlaşmadan doğan bıkkınlıktan kaynaklandığı görülecektir.

Her koşulda Goran'ın varlığı, hem Kuzey Irak'ta, hem de Irak'ın genelinde, demokrasi hanesinin artı tarafına yazılacak önemli ve olumlu bir durumdur. Bu hareket, iktidara karşı

gerçek bir muhalefet, modern dünyaya ayak uydurmada öncü bir kuvvet olmanın sinyallerini vermektedir.

Goran söylemleriyle, Barzani'nin öncülüğünü yaptığı muhafazakar Kürt Milliyetçiliği olgusuna alternatif olarak, liberal tutumlarıyla, birey hak ve özgürlüklerinin temsilciliğini yapmaktadır, bu durum muhalefeti destekleyen Kürtlerin PKK düşüncesine kaymasını engellemiştir ve Goran, bu açıdan PKK'nın Kuzey Irak planlarını suya düşürmüştür.

Kaynakça

- Akçadağ**, Rafet. (1991), “*Kürt Dosyası*”, Cem Yayınevi, İstanbul.
- Ayhan**, Veysel. (2013), “*Kürdistan Bölgesel Yönetimi Meclis Seçimleri, Koalisyon Tartışmaları ve Türkiye'ye Etkisi*”, Uluslararası Ortadoğu Barış Araştırmaları Merkezi.
- Çay**, M. Abdulhaluk. (2010), “*Her Yönüyle Kürt Dosyası*”, İlgî Kültür Sanat Yayıncılık, İstanbul.
- Ekinci**, Tarık Ziya. (2011), “*Kürt Siyasal Hareketlerinin Sınıfsal Analizi*”, Sosyal Tarih Yayınları, İstanbul.
- Kekevi**, Serkan. (2007, 12-13 Kasım), “*Türkiye'nin Güvenliği Açısından Irak'ın Kuzeyinin Önemi Nedir?*”, 1. Bölgesel Sorunlar ve Türkiye Sempozyumu.
- Kızılyaprak**, Zeynel Abidin. (2005), “*Irak Kürdistanı ve Etkileri Türkî Korkunun Anatomisi*”, Doz Yayınları, İstanbul.
- McDowall**, David. (2004), “*Modern Kürt Tarihi*”, Doruk Yayıncılık, Ankara.
- Olson**, Robert. (2008), “*Kuzey Irak'ta Kürt Devleti Oluşumu ve Milliyetçilik (Koyun ve Kasap)*”, Orion Kitabevi, Ankara.
- ORSAM Raporu**. (2011, Nisan), “*Kuzey Irak'ın Toplumsal Siyasal Yapısı ve Kürt Bölgesel Yönetimi'nin Türkiye İle İlişkileri*”.
- ORSAM Raporu**. (2012, Aralık), “*Kuzey Irak'ta İç Siyasal Dengeler ve Stratejik İttifak'ın Geleceği*”.
- ORSAM Tutanakları**. (2013, Eylül), “*Irak Kürdistan Bölgesel Yönetimi'nde Siyasal Gelişmeler ve Türkiye İle Iraklı Kürtler Arasındaki İlişkilerin Geleceği*”.
- Önal**, Ahmet - Kolektif. (2000), “*Yeni ve Yakın Çağda Kürt Siyaseti Tarihi*”, Peri Yayınları / Araştırma ve İnceleme Dizisi, İstanbul.
- Özdağ**, Ümit. (2007), “*Kürtçülük Sorununun Analizi ve Çözüm Politikaları*”, Bilgi Yayınevi, Ankara.
- Özer**, Ahmet. (2009), “*Beş Büyük Tarihi Kavşakta Kürtler ve Türkler*”, Hemen Kitap, İstanbul.
- Öztürk**, Mehmet. (2010). “*Türkiye'nin Kuzey Irak Politikasına Teorik Bir Bakış*”, Akademik Bakış Dergisi, Sayı 19, Celalabat.
- SETA Analiz**. (2008, Kasım), “*Kürt Meselesi: Problemler ve Çözüm Önerileri*”.
- Yıldırım**, Zafer. (2007), “*1932-1975 Dönemi Irak'ın “Ulus Devlet” Yapısını Sarsan İsyancı Bir Hareket Olarak Barzaniler ve Irak Kürdistan Demokrasi Partisi*”, Akademik Ortadoğu, Sayı 2.
- Yılmaz**, İhsan. (2006), “*Geçmişten Günümüze Irak'ta Türkmen Politikası*”, Çağdaş Türkiye Tairihi Araştırmaları Dergisi, Cilt 12.

<http://www.gorran.net>